

Ainevaldkond: keel ja kirjandus

Ainevaldkonna pädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärgiks põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, see tähendab suutlikkus mõista eakohaseid ilukirjandustekste ja nende osatähtsust Eesti ja maailma kultuuriloos ning tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku ja iseenda identiteedi alust; keeleteadlikkus ja oskus end vastavalt suhtlussituatsioonile ja keelekasutuseesmärkidele nii suuliselt kui ka kirjalikult väljendada; arusaamine, et lugemine teeb vaimselt rikkamaks.

Keele ja kirjanduse õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) väärtustab keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- 2) teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana;
- 3) omandab põhiteadmised keelest ja saavutab õigekirjaoskuse;
- 4) väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, arvestades kultuuris välja kujunenud keelekasutustavasid;
- 5) kuulab, loeb ja kirjutab mõtestatult eri liiki tekste ning esitab teavet eri viisidel;
- 6) kasutab asjakohaselt erinevaid suhtluskanaleid ning suudab leida, kriitiliselt hinnata ja kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
- 7) väärtustab nii rahvuskirjandust kui ka teiste rahvaste kirjandust, nii oma rahva pärimuskultuuri ja traditsioone kui ka kultuurilist mitmekesisust;
- 8) tajub kirjandusteost kui kunstiteost, mõistab selle kunstilisi väärtusi;
- 9) loeb eakohast väärtkirjandust, kujundades kirjanduse kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning rikastades mõtte- ja tundemaailma;
- 10) suudab kujundada ja väljendada isiklikku arvamust ning tunnustab ja arvestab teiste inimeste arvamust;
- 11) oskab õppida, hangib teavet eri allikatest, kasutab sõna- ja käsiraamatuid.

Ainevaldkonna õppeained

Õppeainete nädalatundide jagunemine kooliastmete sees määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestusega, et taotletavad õpitulemused ja õppe-kasvatuseesmärgid on saavutatavad.

Ainevaldkonna kohustuslikud õppeained on eesti keel ja kirjandus. Eesti keelt õpitakse 1.–9. klassini, kirjandust 5.–9. klassini.

Eesti keele ja kirjanduse nädalatundide jaotumine kooliastmeti.

I kooliaste

Eesti keel– 19 nädalatundi

II kooliaste

Eesti keel– 11 nädalatundi

Kirjandus – 4 nädalatundi

III kooliaste

Eesti keel – 6 nädalatundi

Kirjandus – 6 nädalatundi

Ainevaldkonna kirjeldus

Keel on rahvuskultuuri ja rahvusliku identiteedi kandja ning tema valdamine kõnes ja kirjas on inimese mõtlemisvõime kujunemise, vaimse arengu ning sotsialiseerumise alus ja eeldusi. Eesti keele hea valdamine on eduka õppimise eeldus kõigis õppeainetes. Ainevaldkonna õppeained toetavad eeskätt õpilase emakeele- ja kirjanduspädevuse ning kommunikatiivsete oskuste arengut. Ainevaldkonna õppeainetes omandatakse keele- ja kirjandusteadmisi ning erinevaid lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Teadmiste ning kogemuste alusel kujuneb õpilasest teadlik, aktiivne ja vastutustundlik lugeja, kirjutaja ning suhtleja. Ainevaldkonna õppeained toetavad ka õpilase identiteedi ja enesetunnetuse kujunemist ning kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

1.–4. klassini on eesti keel õppeaine, mille õppimine arendab kõiki keelelisi osaoskusi (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine, õigekeelsus) nii teabe- ja tarbetekstide kui ka kirjandustekstide lugemise, reflekteerimise ja kirjutamise toel. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, mida seob tekstikeskne käsitlusviis ning keeleliste osaoskuste arendamine. Kirjandusõpetus taotleb küll eeskätt õpilaste kirjandushuvi ja lugejavõimete kujunemist ning kõlblis-emotsionaalset arengut kirjandusteoste lugemise ja mõtestamise toel, kuid kirjandustundides vaadeldakse ka ilukirjanduskeele eripära ning arendatakse õpilaste suulist ja kirjalikku väljendusoskust.

Ainevaldkonna õppeainete lõimimise põhialus on avar käsitlus tekstidest, hõlmates nii suulisi kui ka kirjalikke, tarbe- ja ilukirjandustekste, samuti pildilise, graafilise ning teiste tekstiliikide kombinatsioone. Ainevaldkonna õppeainete koostoimes omandatakse teiste õppeainete õppimiseks vajalikke kuulamis-, kõnelemis-, lugemis- ja kirjutamisstrateegiaid, kujuneb soov ning oskus oma mõtteid väljendada.

Keelekasutust ning oskust tekste mõista ja luua arendatakse teksti- ja õigekeelsusõpetuse kaudu. Eesti keelt ja kirjandust õppides omandab õpilane keelelise suhtluse oskused ja vilumused, õpib oma mõtteid ning tundeid väljendama, kuuldut ja loetut analüüsima ning kogutud teavet üldistama. Kirjanduse lugemine ja käsitlemine tundides avardab õpilase kultuuri- ja elukogemusi, rikastab sõnavara, soodustab kirjandushuvi ning lugejavõimete ja isiksuse arengut.

Ainevaldkonna õppeained tervikuna toetavad õpilaste keelepädevuse ja kommunikatiivsete oskuste kujunemist ning esteetilist, kultuurilist ja sotsiaalset arengut.

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi. Seda tehakse erinevate tekstide lugemise, nende üle arutlemise reflekteerimise ja kirjutamise kaudu ning kasutades mitmesuguseid koostöövorme (ühisarutelud, projektid jne). Saavutatud üldpädevused kajastuvad tekstiloomes, esitlustes, arutlustes. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise kujundamisel on kandev roll õpetajal, kes oma väärtushinnangute ja enesekehtestamisoskusega loob sobiva õpikeskkonna ning mõjutab õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Kirjandusõpetuses kujundatakse kõlbelisi ja esteetilis-emotsionaalseid väärtusi ning kultuuriväärtuste mõistmist ilukirjandus- ja aimetekstide kaudu. Keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keele kui rahvuskultuuri kandja tähtsust, keeleoskust kui inimese identiteedi olulist osa. Keeleõpetuses väärtustatakse funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Keele- ja kirjandustundides kasutatava paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütleva, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetilisel ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.

Enesemääratluspädevus. Tekstide üle arutledes kujundatakse õpilastes positiivset minapilti. Õpiolukordades luuakse võimalused suhestuda käsitletavate temadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded, vormitakse maailmavaade.

Õpipädevus. Keele- ja kirjandustundides arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erinevatest allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus. Keele- ja kirjandustundides kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri ja tema suulise ja kirjaliku kõne mõistmist, suhtluspartneriga arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust. Õppetegevuse ja õppetekstide kaudu pannakse alus õpilaste diskuteerimis- ja väitlemis- ning tänapäevasele kirjaliku suhtlemise oskusele.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus. Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida, sõnalise teabega seostada ja tõlgendada. Vanemates tekstides kasutatud mõõtühikute teisendamise kaudu edendatakse arvutusoskust.

Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest ning kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.

Ettevõtlikkuspädevus. Ettevõtlikkuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamisega, nende suhtes seisukoha võtmise ja neile lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka loovtöodes. Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.

Lõiming

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeained toetavad pädevuste saavutamist teistes valdkondades. Keele- ja kirjandustundides arendavad õpilased kõikides õppeainetes vajalikku suulist ja kirjalikku väljendus- ning suhtlusoskust, õpivad lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendavad kirjandustekste lugedes sõnavara ning avardavad maailmapilti; õpivad kirjutama eri tüüpi tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja õpitud termineid ning sobivat stiili; õpivad koostama ja vormistama uurimistöid, kasutama allikaid ja viitama neile; harjuvad kasutama eri liiki sõna- ja käsiraamatuid. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi arendatakse nii keele ja kirjanduse valdkonna kui ka teiste ainete õppes, töötades sisult erinevate tekstidega, samuti diskussioonide ja

väitluste kaudu. Lõimingut toetab elementaarsete õigekirjanõuete järgimine teiste ainevaldkondade tundides.

Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega

Võõrkeeled. Eesti/vene keele õpetuse kaudu arendatakse õpilaste kirjalikku ja suulist eneseväljendus- ning arutlusoskust, oskust luua tekste ning neist aru saada. Võõrkeelte õppimisel on abiks eesti/vene keele tundides omandatud keelemõisted. Omandatud võõrsõnad toetavad võõrkeelte õppimist. Maailmakirjanduse autorite ja teostega tutvumine tekitab huvi võõrkeelte õppimise vastu. Õpitavas võõrkeeles kirjutavate autorite teoste lugemine ja arutamine süvendab huvi selle keele maa ja kultuuri ning ka kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.

Matemaatika. Õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab eesti/vene keele ja kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.

Loodusained. Loodusteaduslike õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab head lugemisoskust ja tööd tekstiga. Kohanimede ning loodusnähtuste ja -objektide nimetuste õigekirja kinnistatakse keele- ja kirjandustundides. Loodusteemalised tekstid õppe- ning ilukirjanduses aitavad loodustundma õppida ja väärtustada. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist ja kujutluspiltide teket ning võimendavad seeläbi emotsionaalset mõju lugejale.

Sotsiaalsained. Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Kirjandustekste valides ja käsitledes peetakse silmas ühiskonnas olulisi valdkondi: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus; kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Sotsiaalainete õppimise käigus omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimese staatusest ühiskonnas toetavad kirjandusteoste käsitlemisel ühiskondlike probleemide ja inimsuhete mõistmist. Keeletundides õpitakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimede õigekirja norme, mida ajaloo- ja ühiskonnatundides kinnistatakse konkreetsete näidete varal.

Kunstiained. Kunstiainete õpet toetab lähenemine kirjandusele kui kunstiainele.

Kirjandusteose analüüs

seostatuna illustatsioonide vaatlusega soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist. Reklaami käsitlemine keeleõppes eeldab ka visuaalsete ja auditiivsete komponentide eritlemist ja analüüsi. Kirjandusteose käsitlemise illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest. Kirjanduse ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva)laul, selle tekst ja esitus.

Kehaline kasvatus. Meedia- ja kirjandustekstide valiku kaudu saadakse elukogemusi. Plakateid ja esitlusi koostades kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut. Väitlustes propageeritakse tervislikku eluviisi ning dramatiseeringutes ja rollimängudes saab läbi mängida mitmesuguseid elulisi olukordi.

Tehnoloogia. Õppe- ja teabetekstide kaudu kujundatakse oskust hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte, kasutada eetilisel nüüdisaegseid tehnoloogiaid oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel ning järgida tehnilisi vahendeid kasutades ohutus- ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.

Läbivad teemad

Valdkonna õppeainete eesmärgiseade, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel on erineval määral silmas peetud kõiki õppekava läbivaid teemasid olenevalt kooliastmest, õppeaine spetsiifikast ja seostest ühe või teise läbiva teemaga. Läbivad teemad „Väärtused ja kõlblus” ning „Kultuuriline identiteet” on ainevaldkonna õppeainetele eriomased teemad, mida käsitletakse läbivalt ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsid, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades.

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine. Rollimängude, tekstide käsitlemise, arutelude ja loovtööde kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on olulised tulevases tööelus. Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme. Õppetegevus võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huvisid, võimeid, nii ainealaseid kui ka teisi oskusi ja teadmisi ning õpilast suunatakse kasutama eneseanalüüsi tulemusi oma tulevase haridustee ja tööelu planeerimisel. Õppetegevus võimaldab töömaailmaga ka vahetult kokku puutuda (nt õppekäigud ettevõttesse, ainevaldkonnaga seotud ametite tutvustus). Kujundatakse oskust koostada õpingute jätkamiseks ja tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente. Meediatekstide analüüsi kaudu juhatakse õpilasi märkama ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arutlema selle üle, kuidas need mõjutavad haridusteed ning tulevast tööelu.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Eri liiki tekstide käsitlemise kaudu suunatakse õpilasi märkama ühiskonna probleeme ja neile lahendusi otsima. Projektides osalemine aitab kasvatada aktiivset ellusuhtumist.

Kultuuriline identiteet. Keele ja kirjanduse kui rahvuskultuuri kandjate toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest, eesti keele erikujudest (nt Mulgi, Võru, Setu, Kihnu murre). Emakeele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest, aga ka tõdemus inimkonna kultuurilisest ühisosast.

Teabekeskkond. Erinevatest allikatest (sh internetist) teabe hankimine, selle kriitiline hindamine ja kasutamine on nii keele- ja õppeteemakohaste teadmiste laiendamise kui ka tekstiloome eelduseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse alternatiivseid lahendusi otsima, oma ideid ellu rakendama.

Tervis ja ohutus

Väärtused ja kõlblus. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsid, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlblisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.

Tekstide analüüsi abil kujundatakse julgust astuda välja taunimisväärsete tegude ja hoiakute vastu.

Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaines seatud eesmärkidest, taotletavatest õpitulemustest ja õppesisust ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja põhiteemadega;
 - 2) taotletakse, et õpilaste õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas ja jaotub õppeaasta jooksul ühtlaselt, nii et jääb piisavalt aega ka puhkuseks ja huvitegevuseks;
 - 3) võimaldatakse õpilastel õppida üksi ja koos teistega (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
 - 4) arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad sobiva pingutusega õppida;
 - 5) kasutatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogia õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
 - 6) kasutatakse mitmekesist õppemetoodikat, sealhulgas aktiivõpet (rollimäng, loovtöö, arutelu, väitlus, õpimapi ja uurimistöö koostamine, omaloomingu esitamine jne);
 - 7) laiendatakse traditsioonilist õpikeskkonda (arvuti/multimeediaklass, muuseum, näitus, raamatukogu, ettevõtted, loodus jne);
 - 8) rakendatakse õppetegevust toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme (ekskursioonid kirjanikega seotud paikadesse ning keele ja kirjandusega seotud asutustesse, kohtumised kirjanike ja tõlkijatega, loomekonkursid, konkurssideks valmistumine, projektõpe jne), pidades oluliseks sotsiaalse kompetentsuse saavutamist;
 - 9) arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid.
- Õppesisu käsitlemisel teeb aineõpetaja valiku arvestusega, et kooliastmeti kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkondlikud ning ainepädevused on saavutatavad.

1.8. Hindamise alused

Ainekavas on kirjeldatud õpitulemused õppeaines kooliastmete kaupa kahel tasandil: üldised õpitulemused

õpetamise eesmärkidena ja õpitulemused osaoskuste raames. Hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi

suuliste vastuste, sealhulgas esituste ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust

ainekavades taotletavatele õpitulemustele; õpilaste individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut.

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest.

Hoiakutele (nt huvitatus, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine, kokkulepitud reeglite

järgimine) antakse hinnanguid.

Hindamise kriteeriumid ja viiepallisüsteemist erinev hindamise korraldus täpsustakse kooli õppekavas.

Eesti/vene keele õppimise tulemusi kokku võtva hindamise vormiks võib olla kompleksne töö.

I kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist,
- 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, teksti mõistmist ja vabalugemist,
- 3) kirjutamist, s.o kirjatehnikat, õigekirja ja kirjalikku tekstiloomet.

II ja III kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust,
- 2) tekstide vastuvõttu,
- 3) tekstiloomet,
- 4) tekstide õigekeelsust.

Kirjanduse õppimise tulemusi hinnatakse eesti/vene keele õppes eraldi alates 5. klassist.

II kooliastmes hinnatakse:

- 1) teoste lugemist ning tutvustamist,
- 2) jutustamist,
- 3) tekstide tõlgendamist ja analüüsi, kirjandusliku kujundi mõistmist,
- 4) teksti esitust ja omaloomingut.

III kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) iseseisvat lugemist ja eri viisidel jutustamist,
- 2) teksti tõlgendamist, analüüsi ja mõistmist,
- 3) teksti esitust ja omaloomingulisi töid.

Kirjalikes kirjandusülesannetes parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnates arvestab valdavalt töö sisu.

Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustada esteetilist aspekti.

1.9. Füüsiline õppekeskkond

Kool korraldab keele ja kirjanduse valdkonna ainete õpet:

- 1) klassis, kus saab mööblit ümber paigutada liikumistegevusteks (nt dramatiseeringud, õppemängud) ning rühmatöök;
- 2) kooli raamatukogus ning väljaspool kooli vastavalt kooli õppekavas sätestatule.

Kool võimaldab:

- 1) klassiruumis kasutada õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni;
- 2) kasutada info- ja kommunikatsioonitehnoloogia õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sealhulgas veebisõnaraamatuid.

Eesti keel

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli eesti keele õpetusega taotletakse, et õpilane

- 1) omandab põhiteadmised eesti keelest kui soome-ugri keelest ja eesti keele õigekirjaoskuse, tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasiõppimisel;
- 2) mõistab keele tähtsust eneseväljendus- ja suhtlusvahendina, arendab keeleoskust, arvestades kultuuris välja kujunenud keelekasutustavasid;
- 3) õpib asjakohaselt kasutama erinevaid suhtluskanaleid, arendab oskust leida, kriitiliselt hinnata ning sihipäraselt kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet, sh ainevaldkonnaga seotud elukutsete ja edasiõppimisvõimaluste infot;
- 4) loeb ja kuulab mõtestatult eri tüüpi tekste ning koostab neid suuliselt ja kirjalikult;
- 5) õpib tundma eri tekstiliike ning märkama nende kasutusvõimalusi ja seoseid isikliku ja tööeluga;
- 6) arendab kriitilist mõtlemist, oskust arvamusi põhjendada ning suuliste ja kirjalike tekstide alusel iseseisvalt järeldusi teha;
- 7) kasutab oma kirjakeeleoskuse täiendamiseks sõna- ja käsiraamatuid ning internetiallikaid;
- 8) tajub keeleoskust õpioskuste alusena ja identiteedi olulise osana ning kujuneb teadlikuks keelekasutajaks;
- 9) väärtustab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit, suhtub lugupidamisega teiste rahvaste keelde ja kultuuri;
- 10) suhtub tolerantselt eesti keele võõrkeelena kasutamisse ja toetab teise emakeelega kaaslaste eesti keele omandamist.

Õppeaine kirjeldus

Keel kui kultuuri kandja ja mõtlemise põhivahend on oluline inimese tunnetuslikus arengus ning tema maailmapildi kujunemises. Keel kui ühiskonna toimimise põhivahendeid on tähtis inimese sotsialiseerumisel, tema kujunemisel ühiskonna tegusaks liikmeks. Sotsiaalne kirjaoskus tähendab kriitilist ja teadlikku toimimist keele toel nii isiklikus ja avalikus sfääris kui ka õppimises ja töös. Keel toimib tekstide kujul igas valdkonnas ning selle olukorratüüpides erinevalt; igapäevaste neist on omased kindlat liiki tekstid oma eri- ja üldsõnavara ning kirjakeele või argigrammatikaga. Seepärast on inimesele ühtviisi vajalikud teadmised ja oskused, mis hõlmavad keelt, selle variante ja tekste ning lubavad toime tulla suulise ja kirjaliku suhtlusega, tekstide vastuvõtu ning loomisega. Eesti keelel kui emakeelel ja hariduskeelel on õppekavas eriline koht: eesti keele oskus on nii õppekava omandamise alus kui ka eesmärk.

1.–4. klassis on eesti keel integreeritud õppeaine, mis taotleb nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärgi. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, kuid jäävad tugevasti lõimituks, arendades eri liiki tekstide kaudu üht- ja sedasama – sihipärase lugemise ja kirjutamise oskust.

Õppeaine avar eesmärgiseade tingib õppe-eesmärkide taotlemise mitme õppevaldkonna kaudu: oluline on nii oskus üha moderniseeruvate kanalite kaudu suuliselt ja kirjalikult suhelda kui ka vahetu individuaalne tekstitöö, mis avaldub tekstide vastuvõtu ja loomisena. Eri valdkondi seob keel, mille korrektseks ja eesmärgipäraseks kasutuseks on nendega lõimitud õigekeelsuse ja keelehooldede valdkond. Kirjalik keel ja tänapäeva eesti kirjakeel tema peamiste tekstiliikidega tuleb põhikoolis teadlikult omandada.

I kooliastmes on kolm õppevaldkonda: suuline keelekasutus (kuulamine, kõnelemine), lugemine ja kirjutamine. Suuline keelekasutus hõlmab eneseväljendust argiolukorras ning eakohase suulise teksti mõistmist ja edasiandmist. Lugemise õpetamisel kujundatakse oskust töötada tekstiga eakohaste juhiste alusel. Kirjutamise õpetusega kujundatakse õigekirjaoskus õpitud keelendite piires ja suutlikkus end eesmärgipäraselt kirjalikult väljendada.

II ja III kooliastmes on neli õppevaldkonda: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloomine ning õigekeelsus ja keelehoole.

Suulise ja kirjaliku suhtluse õpetusega kujundatakse oskust silmast silma, telefoni, kirja ja meili teel ning interneti keskkonnas kahe- või mitmepoolselt toimida, tekste kokku võtta ja vahendada ning saavutada häid tulemusi rühma- ja paaristöös.

Teksti vastuvõtu õpetuse kaudu kujuneb teadlik suhe pikemate suuliste ja kirjalike tekstidega: kujundatakse oskust tekste valida ning leida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, teadvustades kuulamise ja lugemise strateegiaid, võimet teksti järjest sügavamini mõista ning tekstile reageerida.

Tekstiloomine õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljenduse oskust, mille puhul inimene tajub olukorda ja adressaati ning suudab oma mõtteid vajaliku täpsusega ja tekstiliigile omases vormis väljendada ning edastada.

Õigekeelsuse ja keelehooldete õpetusega kujundatakse keeleteadlikkust ning teadmisi keelest; eesti nüüdiskirjakeele teadlikku kasutamist, aga ka arusaamist keele arengust ja muutumisest. Valdkond annab aluse edenemisele teistes, eespool nimetatud õppevaldkondades, annab teadmisi eesti kirjakeele ja murrete stiilirikkusest ning kirjavara mitmekülgsest.

Õppevaldkondade lõimimise tulemusel areneb eakohaselt õpilase mõtlemisvõime, suhtlusoskus, enesetunnetus ja identiteet. Ta on võimeline eetiliselt, olusid ja partnerit arvestades suhtlema; kuulamis- ja lugemismaterjali oma eesmärkidel kriitikameelega valima ning analüüsima; tekstide toel teadlikumalt õppima ja tegutsema.

Eesti keel kui õppeaine annab õpilasele võimaluse pidevalt ja mitmekülgset suhelda, lugeda ja kirjutada, arendada oma loomevõimet ning tekitab huvi nüansirikka ja tõhusa suhtluse, mitut liiki ja laadi tekstide ning keele vastu.

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) peetakse silmas õppekava alusväärtusi, üldpädevusi, õppeaine eesmarke ja õpitulemusi ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) jälgitakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 3) võimaldatakse õppida üksi ja koos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada

- õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad sobiva pingutustasemega õppida;
 - 5) kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
 - 6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, muuseum, näitus, raamatukogu;
 - 7) kasutatakse mitmekesist õppemetoodikat, sh aktiivõpet: esitamine, rollimäng, loovtöö kirjutamine, arutelu, diskussioon, väitlus, õpimapi ja uurimistöö koostamine, projektõpe.

Ainekava õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust. Õpitulemused on kindlaks määratud kooliastmeti kahel tasemel: üldised õpitulemused ja õppevaldkondade õpitulemused. Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste) ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust taotletavatele õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute või numbriliste hinnetega. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid.

I kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist;
- 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, teksti mõistmist ja vabalugemist;
- 3) kirjutamist, s.o kirjatehnikat, õigekirja ja kirjalikku tekstiloomet.

II ja III kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust;
- 2) tekstide vastuvõttu;
- 3) tekstiloomet;
- 4) tekstide õigekeelsust.

I kooliaste

I kooliastme õpitulemused

- 1) kuulab mõtestatult eakohast teksti; töötab tekstiga õpetaja juhiste alusel;
- 2) mõistab suulisi ja kirjalikke küsimusi ning vastab nendele; kasutab kõnes ja kirjas sobivalt lühivastuseid ning terviklauseid;
- 3) kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit ja olukorda; jutustab endast ning oma lähiümbruses toimunust;
- 4) loeb õpitud teksti selgelt, ladusalt, õigesti ning mõistmisega; mõistab muuhulgas lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ja kaarti;
- 5) loeb eakohast ilu – ja aimekirjandust;
- 6) jutustab ja kirjutab küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnade või kava toel;
- 7) kirjutab õpitud keelendite piires õigesti; kasutab kirjutades õigeid tähekejusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga;
- 8) hangib otstarbekohast teavet eri allikatest; kasutab eakohaseid sõnaraamatuid (sõnastikke).

Suuline keelekasutus

1. klassi lõpetaja oskab

- 1) kuulata kaaslast ja vaikida , kui pole rääkimiseks vajadust;
 - 2) kuulata eakohast tööjuhust ja vastavalt sellele toimida;
 - 3) kuulata eakohast loetavat ja jutustatavat teksti;
 - 4) nii suuliselt kui kirjalikult lauset moodustada;
 - 5) küsimuste toel jutustada läbielatust, loetust ja kuuldust, pildi ja pildiseeria järgi.
2. klassi lõpetaja oskab
 - 1) loetust jutustada;
 - 2) leida sama- ja vastandtäheendusega sõnu;
 - 3) tunda ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kirja;
 - 4) luuletust peast esitada;
 - 5) kuulata eakohast teksti ja toimida saadud sõnumi kohaselt;
 - 6) küsimuste toel arusaadavalt edasi anda õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi, teatrietenduse sisu;
 3. klassi lõpetaja oskab
 - 1) mõistab suulisi ja kirjalikke küsimusi ning vastab nendele, kasutades kõnes ja kirjas sobivaid lühivastuseid ning terviklauseid;
 - 2) kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga;
 - 3) oskab sihipäraselt vaadelda ja nähtut kirjeldada ning märkab erinevusi ja sarnasusi;
 - 4) kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit ja olukorda;
 - 5) jutustab endast ja lähiümbruses toimunut;
 - 6) kuulab mõtestatult eakohast teksti;
 - 7) loeb õpitud teksti selgelt, ladiusalt ja õigesti ning saab sellest aru, mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ja kaarti;
 - 8) loeb eakohast ilu- ja aimekirjandust;
 - 9) kirjutab õpitud keelendite piires õigesti;
 - 10) jutustab ja kirjutab küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnade või kava abil;
 - 11) töötab tekstiga õpetaja juhiste alusel.

Lugemine

1. klassi lõpetaja oskab
 - 1) loeb teksti lausehaaval, ladiusalt, kõnetempost aeglasemalt;
 - 2) oskab parandada lugemisvigu, kui sellele osutada;
 - 3) oskab õpitud teksti õigesti pauseerida koma, punkti, küsi-ja hüüumärgi puhul;
 - 4) saab käsitletud tekstist otsesõnu aru, oskab küsimustele toetudes sisu edasi anda;
 - 5) on läbi lugenud 4 lasteraamatut.
2. klassi lõpetaja oskab
 - 1) loeb ladiusalt, ilmekalt ja õigesti õpitud teksti;
 - 2) loeb läbi tunnis käsitlevate eesti ja väliskirjanike teosed; oskab loetud teosest kõnelda;
 - 3) oskab õpitud teksti õigesti pauseerida
 - 4) on läbi lugenud 8 lasteraamatut

3.klassi lõpetaja oskab

- 1) loeb õpitud teksti selgelt, ladusalt, õigesti ja sobiva intonatsiooniga;
- 2) mõistab häälega ja endamisi lugedes teksti sisu, oskab vastata teemakohastele küsimustele;
- 3) oskab töötada tekstiga eakohaste juhiste alusel;
- 4) oskab leida lähedase ja vastandtähendusega sõnu;
- 5) tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi; muinasjutu, mõistatuse, vanasõna; kirja;
- 6) on lugenud vähemalt 12 eesti ja väliskirjaniku teost; teab nimetada mõnd lastekirjanikke; oskab loetud teostest kõnelda.

Kirjutamine

1. klassi lõpetaja oskab

- 1) valdab häälikanalüüsi;
- 2) häälib 1-3-silbilisi sõnu;
- 3) leiab sõnas täis- ja kaashäälikud ning täishäälikuühendid;
- 4) eristab kuulmise järgi sõnas teistest pikemat häälikut (pikka ja ülipikka täis- ja suluta kaashäälikut);
- 5) märgib sõnas õigesti täishäälikute pikkuse;
- 6) kirjutab õigesti 1-3 silbilisi sõnu;
- 7) kirjutab sõna alguses ning s/h kõrvale k, p, t;
- 8) piiritleb lause ja paneb lause lõppu punkti;
- 9) kasutab suurt algustähte lause alguses ja tuttavates nimedes;
- 10) kasutab õigesti mitmuse tunnust –d;
- 11) kirjutab õigesti tegusõna lõppu -b ja –vad;
- 12) oskab hoida kirjutusvahendit ja istuda kirjutamisel õigesti;
- 13) oskab näidise järgi kirjutada väikesi ja suuri kirjatähti;
- 14) täidab õpetaja juhendamisel tahvlinäidise järgi õpilaspäevikut.

2. klassi lõpetaja oskab

- 1) eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, liitsõna, lauset;
- 2) oskab täishäälikuid ja suluta kaashäälikuid õigesti kirjas märkida;
- 3) teab peast tähestikku ja oskab kasutada lihtsamat sõnastikku;
- 4) oskab kirjas õigesti märkida käändsõna mitmuse nimetava lõppu ja tegusõna pöördelõppe;
- 5) oskab kirjas õigesti märkida ainsuse sisseütleva, ilmaütleva ja kaasaütleva käände lõppe;
- 6) oskab piiritleda lauset ja panna lauselõpumärke;
- 7) oskab kasutada suurt algustähte lause alguses, inimese- ja loomanimedes, tuntumates kohanimedes.

3.klassi lõpetaja oskab

- 1) eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, liitsõna, lauset;
- 2) oskab kirjutada sõnade algusse k, p, t, tuntumate võõrsõnade algusesse g, b, d;
- 3) oskab täis- ja suluta kaashäälikuid õigesti kirjas märkida;
- 4) teab peast tähestikku (ka võõrtähtedega) ja oskab kasutada sõnastikku;
- 5) oskab kirjas õigesti märkida käändsõna mitmuse nimetava lõppu ja tegusõna pöördelõppe;
- 6) oskab kirjas õigesti märkida ainsuse sisseütleva, ilmaütleva ja kaasütleva käände lõppu;
- 7) oskab piiritleda lauset ja panna lauselõpumärke;
- 8) oskab asesõnu õigesti kirjutada;
- 9) oskab kasutada suurt algustähte lauses, inimese- ja loomanimeses ning tuntumates kohanimedes;
- 10) oskab kirjutada etteütlemise järgi ja kontrollida kirjutatud näidise järgi;
- 11) kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja seoseid, kirjutab loetava käekirjaga;
- 12) kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti ära; oskab teksti korrektselt paberile paigutada; vormistab töö nõuetekohaselt.

Õppesisu ja –tegevus

Suuline keelekasutus

Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ja asjakohane reageerimine kuuldule; eakohase tööjuhendi kuulamine ja tegutsemine sellele vastavalt; muinasjutu, jutustava ja etteloetava teksti kuulamine.

Selge ja õige hääldamine; hääletugevuse ja intonatsiooni kohandamine vastavalt situatsioonile; luuletuse kuulamine ja esitamine peast.

Küsimuste esitamine ja nendele vastamine; kõnelemine erinevates olukordades: palumine, küsimine, tänamine, selgitamine ...; osalemine dialoogis, dramatiseeringus; lausete moodustamine pildi, etteantud sõna / sõnaühendi või küsimuse abil, lausete laiendamine.

Lugemispala jutustamine küsimuste või piltkava abil; jutustamine sündmuse ja läbielatu põhjal; oma arvamuse avaldamine. kahekõne koostamine ja esitamine suuliselt

Lugemine

Häälikanalüüsi ja sünteesioskuse kujunemine; tähtede, silpide, sõnade, kõnetaktide, lausete kokkulugemine trüki- ja kirjatähtedes.

Õige hääldamine lugemisel; sobiva intonatsiooni valik; sõnade ja lausete ladumine; tutvumine väikeste kirjatähtedega.

Töö tekstiga: õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku kasutamine.

Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades.

Loetud raamatust jutustamine ning loetule emotsionaalse hinnangu andmine. Vajaliku raamatu leidmine õpetaja abiga ja iseseisvalt.

Tekstiliikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri.

Tarbe- ja teabetekst: teade, tööjuhend, eeskiri, retsept, saatekava, sõnastik, tööjuhend, sisukord, õpikutekst, teatmeteose tekst, ajalehe- ja ajakirja- ning muu meediatekst.

Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).

Seotud teksti lugemine ja sellest arusaamine (vajadusel õpetaja suunamisel); teksti mõistmise ja jutustamise esmase oskuse kujundamine; lugemispala tegevuskoha määratlemine, tegelaste ja tegevuse kirjeldamine; eakohaste tekstide, piltjuttude, tööjuhendite lugemine; sõnavara laiendamine ja konkretiseerimine.

Luuletuse sisu avamine õpetaja abiga; riimuvate sõnade leidmine.

Tekstiliikide eristamine: sõna, lause, jutt, luuletus, mõistatus, vanasõna; eakohaste raamatute (4) lugemine ja tutvustamine.

Väärtused ja kõlblus: ausus, erinevus, minu hobid ja huvid, minu tervis, rikkus ja vaesus, käitumine ja selle tagajärg jms.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, üksteisest hoolimine ja teiste aitamine; sõbrad ja sõpruse hoidmine, sallivus.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: kodukoha elu ja pärimused, kultuuride mitmekesisus muinasjuttude ainetel.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, võlumaailm.

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: loodus minu ümber, loomalood.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu kodumaa, tavad ja pühad.

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon: arvuti ja teler kui silmaringi avardaja, raamatukogu külastamine.

Terviklikult käsitletavat teosed:

S. Väljal „Jussikese seitse sõpra“, S.Maršak „Kaksteist kuud“, E.Raud „Peep ja sõnad“, E.Raud „Sipsik“, A.Reinla „Pätu“, E. Thorbjorn „Sööbik ja Pisik“, I.Maran „Londiste, õige nimega Vant“, J.Rannap „Nublu“, J.Vaiksoo „Neli hommikut ja üks õhtu“, A.Lindgren „Vahtramäe Emil“, A.Pervik „Kunsmoor“, A.Schmidt „Viplala lood“, A.Lindgren „Bullerby lapsed“, „Pipi Pikksukk“, M.Lobe „Vanaema õunapuu otsas“, E.Raud „Naksitrallid“, A.Kivirähk „Sirli, Siim ja saladused“.

Õpilane loeb igal õppeaastal läbi vähemalt neli eakohast erinevasse žanrisse kuuluvat

väärtkirjandusteost (raamatut).

Kirjutamine

Õige pliiatsihoid ja kirjutamisasend istudes ja seistes, peamine kirjutusvahend on pliiats; väikeste ja suurte kirjatähtede tundmaõppimine ja kirjas märkimine; esmase kirjutamistehnika saavutamine (õiged tähekujud, seosed, proportsioonid); tahvlile kirjutamine; oskus kirjutada tahvlilt ja raamatust vihikusse mõnerealist teksti; õpilaspäeviku täitmine õpetaja juhendamisel ja tahvlinäidise järgi.

Oma kirjutamisvea märkamine ja parandamine õpetaja suunamisel; lauselõpumärkide kirjutamine (väitlause, küsilause, hüüdlause, punkt, küsimärk, hüüumärk); tähe- ja sõnalünkade täitmine; lühendite kirjutamine (mm, cm, lk, tv, kl).

Teksti paigutamine vihikusse, lehele, tahvlile õpetaja näidise järgi; omakujundatud õnnitluskaardile teksti paigutamine ja kirjutamine.

Tähestik; häälik ja täht, häälimine, K, P, T sõna algul, häälikulis-täheline vastavus, häälikupikkuse muutmine; häälikurühmad, täishäälikud ja nende tähed, täishäälikute kolm pikkust, häälikupikkuse muutmine, kaashäälikud ja nende tähed, täis- ja suluga kaashäälikute eristamine, tutvumine sulghäälikutega; häälikuühendid, täishäälikuühendiga tutvumine ja leidmine ning õigekiri.

Sõna ja lause eristamine ja küsimärk lause lõpus; suur algustäht lause algul ja nimedes.

Tegusõna. *-b* ja *-vad* õigekiri; nimisõna, üks ja mitu, *-d* sõna lõpus; nimi ja nimetus; liitsõna, vastandtähendusega sõna, samatähendusega sõna, riimuvad sõnad.

Hindamine

I kooliastmes hinnatakse: suulist keeleteadust, lugemist, kirjutamist.

Suuline keeleteadus, so kõnelemine ja kuulamine

eneseväljendamine igapäevastes suhtlusolukordades (palumine, küsimine, keeldumine, selgitamine, vabandamine, tänamine);

vestlemine erinevate kaasvestlejate suhtlussituatsioone arvestades;

ühemõttelise ja selge info edastamine;

info mõistmine eakohaste tekstide kuulamisel;

kaasvestlejate kuulamine, arvamuste nõustumine või mittenõustumise väljendamine,

vastuväidete esitamine;

oma arvamuste argumenteerimine

Lugemine, so lugemistehnika, teksti mõistmine ja vabalugemine

ladusus, veatu, selge, õige intonatsiooniga lugemine;

ilukirjanduslike, õppetekstide, sõnumite ja teadete lugemine;

tekstis sisalduva informatsiooni mõistmine, ülesannete täitmine loetu kohta ja

küsimustele vastamine, lünkade täitmine;

teksti teema ja peamõtte leidmine, teksti ja tekstiosade pealkirjastamine, teksti

kavastamine;

õpitavate keelendite, sünonüümide, metafooride leidmine tekstist;

teksti liigi määramine – jutustus, luuletus, näidend, muinasjutt, mõistatus, vanasõna, kiri;
laste teatmeteoste ja interneti kasutamine

Lugemishinde kujunemine:

Hinne on „5“, kui õpilane:

Loeb õpitud teksti ladusalt, veatult, selgelt, ilmekalt;

Saab aru teksti sisust ja peamõttest;

Määrab õigesti tekstiliigi;

Lahendab teksti põhjal antud ülesanded õigesti ;

Oskab teksti loogiliselt liigendada ja kavastada.

Hinne on „4“, kui õpilane:

Loeb ladusalt, kuid teeb üksikuid vigu, väheilmekas;

Saab aru teksti sisust, oskab vastata küsimustele;

Määrab õigesti tekstiliigi;

Täidab teksti põhjal antud ülesanded;

Oskab teksti liigendada, kuid teeb kavastamisel mõne vea.

Hinne on „3“, kui õpilane:

Loeb konarlikult, ilmetult, vigadega;

Saab üldjoontes aru tekstist;

Oskab õpetaja suunamisel määrata tekstiliiki;

Täidab loetud tekstil põhinevaid ülesandeid, kuid teeb vigu;

Oskab õpetaja abiga teksti liigendada ja kavastada.

Hinne on „2“, kui õpilane:

Loeb veerides, katkendlikult, ilmetult;

Saab halvasti tekstist aru;

Ei oska määrata tekstiliiki;

Tekstil põhinevate ülesannete lahendamisel palju eksimusi ja puudujääke;

Ei suuda teksti liigendada ega kavastada.

Hinne on „1“, kui õpilane:

Loeb suurte raskustega, veerides;

Ei saa loetust aru;

Ei tunne tekstiliiki.

Kirjutamine, so kirjatehnika, õigekiri ja kirjalik tekstoome:

õigekirja aluseks olevate põhimõistete ja – reeglite tundmine;

õpitud õigekirjareeglite ja keelendite piires vigadeta kirjutamine;

terviklausete moodustamine ja lausete seostamine;

sõnade, sõnaühendite, lausete ja teksti kirjutamine etteütlemise järgi;

kirjalike keeleülesannete täitmine (lünk - , sobivus – ja valikülesanded, keelenähtuste võrdlemine, näidete leidmine);

teksti kirjalik kavastamine märksõnade või küsimuste abil, ümberjutustuste kirjutamine kuuldud või loetud teksti põhjal;

kutse, kirja, õnnitluse koostamine;
tekstilooma kirjutamine – vabajutustus, jutustus pildi või pildiseeria põhjal, fantaasialugu, tekkelugu, eseme – või isikukirjeldus.

Kirjutamishinde kujunemine:

Veakordus samade sõnade erinevates vormides loetakse üheks veaks. Eksimused ühes sõnas mitme reegli vastu loetakse üheks veaks. Valesti poolitatud sõna loetakse veaks, kui poolitamist on juba õpitud. Interpunktsiooniviga on pool viga.

Hindamisel arvestatakse töö mahtu. Kirjaliku tekstilooma puhul hinnatakse töö sisu ja õigekirja kahe hindega (sisu ja keelelise oskuse), hinnatakse veel teemakohasust, sõnavara, lausestust, õiget sõna kasutust. Ümberjutustustega kontrollitakse teksti sisu edasiandmist, lause koostamist ja kirjavahemärkide kasutamisoskust.

1. klassis kirjalikku tekstiloomet parandatakse, kuid ei hinnata numbriliselt.

Etteütluse hinde kujunemine:

Ühe õppetunni jooksul kirjutatava sidusa etteütluse sõnade arv on:

1.klassis 15-20 sõna (õpitud materjali põhjal alates II poolaastast);

2.klassis 20-30 sõna (õpitud materjali põhjal);

3.klassis 30-40 sõna (õpitud materjali põhjal)

Hinne on „5“, kui töö on veatu või on 0,5 viga

Hinne on „4“, kui töös on 1-3 ortograafiaviga

Hinne on „3“, kui töös on 4-6 ortograafiaviga

Hinne on „2“, kui töös on 7-9 ortograafiaviga

Hinne on „1“, kui vigu on rohkem kui 9.

Erandjuhtudel on õpetajal õigus hinnet tõsta või alandada, olenevalt vigade iseloomust, töö üldisest kvaliteedist, välimusest ja ulatusest. Logopeediliste laste puhul hindab õpetaja õpilase arengut ja hindamine toimub koostöös logopeediga.

Kirjalike tööde hindamisel tuleb tähelepanu pöörata vormistusele, õigetele tähekujuudele ja seostamisele.

Kontrolltöö hinde kujunemine:

Hinne „5“, kui õpilane sooritas õigesti 90-100%

Hinne „4“, kui õpilane sooritas õigesti 70-89%

Hinne „3“, kui õpilane sooritas õigesti 45-69%

Hinne „2“, kui õpilane sooritas õigesti 20-44%

Hinne „1“, kui õpilane sooritas õigesti 0-19%

Õppekäigid

1. klass – Eesti Põllumajandusmuuseum
2. klass – Tartu Mänguasjamuuseum
3. klass – Nõriariik ja liikluslinnak

II kooliaste

Kooliastme õpitulemused

- 1) suhtleb eesmärgipäraselt ning valib kontekstile vastava suhtluskanali;
- 2) oskab teha kuuldust ja loetust kokkuvõtet ning anda hinnangut nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) tunneb põhilisi tekstiliike ning oskab õpi – ja elutarbelisi tekste eesmärgipäraselt kasutada;
- 4) oskab luua õppetööks ja eluks vajalikke tekste ning neid korrektselt vormistada;
- 5) tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise põhietappe ning oskab neid rakendada;
- 6) tunneb eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- 7) oskab kasutada ÕS – i ja teisi õigekeelsusallikaid.

Suuline ja kirjalik suhtlus

4. klassi lõpetaja oskab

- 1) jutustab pildiseeria, koomiksi, filmi põhjal;
- 2) jutustab muinasjuttu, muistendit;
- 3) suhtleb (pangas ja postkontoris, telefonivestlus, kirja – ja meilivahetus);
- 4) intervjuerib (küsimuste formuleerimine, pöördumine, intervjuu läbiviimine, kokkuvõtete tegemine);
- 5) kasutab sõnastikke, õigekeelsussõnaraamatut ja erinevaid teatmeteoseid;
- 6) rakendab kuuldu ja loetut.

5.klassi lõpetaja oskab

- 1) sõnastada luuletuse teemat, kirjeldada meeleolu;
- 2) jutustada muinasjuttu, teab muinasjutu, muistendi, kõnekäänu, seiklusjutu tunnuseid;
- 3) oskab esitada luuletust; esineda dialoogis;
- 4) leida raamatukogust soovitud raamatut, kasutada sõnastikke, ÕS-i, teisi teatmeteoseid.

6.klassi lõpetaja oskab

Valib juhendamise teel suhtluskanali

Peab telefonivestlusi ning kirja- ja meilivahetust vastavalt olukorrale

Oskab valida vastavalt olukorrale sobivat suhtluskanalit

Esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning annab hinnanguid

Oskab teha nii suulist kui kirjalikku kokkuvõtete kuuldu ja loetu kohta

Teksti vastuvõtt

4. klassi lõpetaja oskab

- 1) tunneb õpitud tekstiliike (jutustavad tekstid, kirjeldavad tekstid, tarbetekstid, meediatekstid);
- 2) loeb ja mõistab erinevaid eakohaseid juhendeid – mängujuhendid, tegevusõpetused, õpi – ja elutarbelisi ning huvivaldkondadega seotud tekste;
- 3) oskab edastada infot.

5. klassi lõpetaja oskab

- 1) nimetada Eesti- ja väliskirjanikke, on lugenud vähemalt ühe teose kuus;
- 2) eristada õpitud tekstiliike ja valida nõutavat teksti;

- 3) iseseisvalt töötada loetud tööjuhendi alusel, teksti töödelda (mõista, orienteeruda tekstis, täita tekstipõhiseid ülesandeid)
- 4) edastada infot.

6.klassi lõpetaja oskab

- 1) tunneb õpitud tekstiliike (tarbe-, teabe- ja meediatekst) ning nende kasutamise võimalusi;
- 2) Loeb ja mõistab eakohaseid elu- ja õpiotstarbelisi tekste
- 3) võrdleb tekste omavahel, esitab küsimusi ning teeb lühikokkuvõtteid

Tekstiloom

4. klassi lõpetaja

- 1) leiab juhendamise toel raamatukogust vajalikku infot ja oskab iseseisvalt teatmeteoseid kasutada;
- 2) oskab kuulata kaaslaste esinemist, ettelugemist ja jutustamist;
- 3) teab kirjutamise põhietappe;
- 4) teab esinemise põhietappe;
- 5) oskab jutustada, kirjeldada ja arutleda suuliselt;
- 6) oskab vormistada kirjalikke töid;
- 7) oskab mõelda etteantud tekstile alguse või lõpu, vajadusel midagi lisada või muuta;
- 8) kasutab varemõpitud keele – ja tekstimõisteid;
- 9) leiab sünonüüme ja oskab neid kasutada;
- 10) jutustab ja kirjutab sündmusest.

5.klassi lõpetaja oskab

- 1) jutustada ja kirjutada sündmustest: kirjeldada; väljendada arvamust; edastada teavet selgelt ja ühemõtteliselt; eristada tõepärasest fantaasiast;
- 2) vestlust alustada, kaasvestlejat kuulata ja keskustelu sobivalt jätkata;
- 3) loetust ja kuuldust olulist leida, seda oma sõnadega edasi anda ning saadut teavet kasutada;
- 4) tekstiga iseseisvalt töötada: esitada teksti kohta küsimusi; küsimustele teksti põhjal vastata;
- 5) lugemispala kavastada;
- 6) teksti ette lugeda, jutustada tekstilähedaselt ja kokkuvõtlikult;
- 7) pildi põhjal jutustada ja pilti kirjeldada;
- 8) tabeli sisu suuliselt kokku võtta;
- 9) teab kirjutamise põhietappe; iseseisvalt ja korrektselt vormistada kirjalikke töid.

6.klassi lõpetaja oskab

- 1) leiab juhendamise teel tekstiloomes vajalikku materjali raamatukogust ning internetist ja ÕSist;
- 2) oskab koostada õppetööks ja eluks vajalikke tekste ning neid korrektselt vormistada;
- 3) tunneb eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- 4) tunneb kirjutamise põhietappe (sissejuhatus, teemaarendus, kokkuvõte);
- 5) kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju;
- 6) oskab täita lihtsamaid planke ja vorme.

Õigekeelsus ja keelehoole

4.klassi lõpetaja

- 1) tunneb häälikusüsteemi ja kasutab õpitud keelereegleid;
- 2) kasutab kirjas õpitud kirjavahemärke (lauselõpumärgid, koma, otsekõne);
- 3) märkab vigu enese ja kaasõpilaste kirjatöodes;
- 4) rakendab õpitud keelereegleid tekstiloomes
- 5) oskab kasutada peamisi lühendeid;
- 6) teab võõrsõnu õpitu piires ja oskab neid õigesti kasutada ning oma sõnadega sobivalt seletada;
- 7) oskab teha lihtsamat lauseanalüüsi.

5.klassi lõpetaja oskab

- 1) kirjas märkida häälikupikkust, i ja j, sõnaalgulist h;
- 2) rakendada kaashäälikuühendi põhireegleid;
- 3) sõnu poolitada;
- 4) kasutada suurt alustähte nimedes, teoste pealkirjades, ajaloosündmuste märkimisel;
- 5) kasutada tavalühendeid;
- 6) leida sõnastikust oma- ja võõrsõnade tähendust ja õigekirjutust;
- 7) leida sünonüüme;
- 8) eristada tekstis nimi-, omadus-, arv-, ase- ja pöörsõnu; kasutada käände- ja pöördevorme, ainsust ja mitmust, olevikku ja minevikku;
- 9) moodustada ja kirjavahemärgistada lihtlauseid, sh. koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
- 10) õigesti kasutada sidesõnu;
- 11) kirjavahemärgistada otsekõnet.

6.klassi lõpetaja oskab

- 1) kirjas õigesti märkida häälikupikkust, i ja j, sõnaalgulist h;
- 2) rakendada kaashäälikuühendi põhireegleid;
- 3) sõnu poolitada;
- 4) kasutada suurt alustähte nimedes, teoste pealkirjades, ajaloosündmuste märkimisel;
- 5) kasutada tavalühendeid;
- 6) leida sõnastikust oma- ja võõrsõnade tähendust ja õigekirjutust;
- 7) leida sünonüüme ja neid teksti korduste vältimiseks kasutada;
- 8) eristada tekstis nimi-, omadus-, arv-, ase- ja pöörsõnu; kasutada käände- ja pöördevorme, ainsust ja mitmust, olevikku ja minevikku;
- 9) moodustada ja kirjavahemärgistada lihtlauseid, sh. koondlauseid ja liitlauseid;
- 10) õigesti kasutada ja kirjavahemärgistada sidesõnu;
- 11) kirjavahemärgistada otsekõnet.

Õppesisu ja –tegevus

Suuline ja kirjalik suhtlus

Vahetu suulise esinemise kuulamine; ettelugemise ja jutustamise kuulamine; vestluse, arvamused, sõnavõtu kuulamine paaris ja rühmas; kuulatu meeldejätmise, kuulatu üle arutlemine; esituse eakohane hindamine.

Kõnelemine mitmesugustes olukordades: sõbraga, täiskasvanuga, tuttavaga, võõraga, paaris, rühmas; vestluse alustamine, jätkamine ja lõpetamine; vestluspartnerite ja suhtlusolukorra arvestamine.

Jutustamine loetud või kuulatud teksti põhjal, pildist, sündmusest, nähtusest; elamuse, kujutluse väljendamine; tekstile alguse või lõpu mõtlemine, lisamine või muutmine nii suuliselt kui ka kirjalikult; harjutused teksti mõistmiseks (teksti kohta küsimuste koostamine, nendele vastamine).

Teksti vastuvõtt

Suulise tööjuhendi mõtestatud lugemine ja järgimine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart); ajaleheartiklite lugemine, mõistmine (uudis, fakt, arvamus).

Kava, ideekaardi ja mõttekaardi koostamine; olulise teabe leidmine ja eristamine ebaolulisest, saadud teabe kasutamine; teadete, sõnumite, reklaamide ja kuulutuste suuline ja kirjalik koostamine.

Luuletuse, proosakatkendi mõtestatud esitamine; dramatiseeringute esitamine; tekstilähedane ja kokkuvõtlik jutustamine; pildi, eseme, sündmuse kirjeldamine, võrdlemine.

Kirjandustekstide (kunstmuinasjutt, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, vanasõna, kõnekäänd) analüüs; eakohaste raamatute (4) lugemine eesti- ja väliskirjanike loomingust.

Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ning teiste vajadused ja huvid, arusaamine heast ja halvast, õiglus ja ebaõiglus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, minu hobid ja huvid, minu tervis ja tulevik, rikkuse ja vaesuse probleemid, kohustused ja vastutus, üksiolek ja hirmud jms.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate, kasuvanemate ning vanavanematega, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, poiste ja tüdrukute suhted, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, abivajaja ja aitaja, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel, piir lubatu ja lubamatu vahel jms.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, matkamine kodukohas ning reisimine kauges maades, kultuuride mitmekesisus, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ning hoidjad jms.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, leidlik probleemide lahendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid jms.

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: minu osa looduse hoidmisel, austav suhtumine elus – ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, aastaegade omanäolisus jms.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu juured, seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, kodupaiga keel, suhted teiste rahvastega jms.

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja edastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms.

Tekstiloomed

Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt, lühiettekande esitamine; tutvumine protsessikirjutamisega (valmistumine/häälestumine, kavand/mustand, parandamine, puhtand); lisateabe otsimine eri allikatest.

Jutustamine oma elamustest ja juhtumustest (jutustuse ülesehitus).

Luuletuse kirjutamine; ümberjutustuse ja muinasjutu kirjutamine; sünonüümide kasutamine nii suuliselt kui ka kirjalikus tekstiloomes;

Eseme, olendi ja inimese kirjeldamine.

Õigekeelsus ja keelehoole

Üldteemad

Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad. Kirjakeel, argikeel ja murdekeel.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Tähestik, häälik ja täht, töö häälikupikkustega; g, b, d sõna algul, võõrsõnad; väit-, küsi-, käsklause; i ja j sõnades; tegijanimi; h sõna algul; nimisõna-, omadussõna, arvsõnad; sidesõnad ja kirjavahemärgid; sõnade kokku- ja lahkukirjutamine; poolitamise reeglid; liitsõnade õigekirjutus; liitega sõnad (-gi, -ki)

Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest.

Sõnavaraõpetus

Liitsõna; murdesõnad; sünonüümid; antonüümid; ühe sõna mitme tähendust; võõrsõnade tähendus.

Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest.

Vormiõpetus ja õigekiri

Sõnaliigid – tegusõnad, nimisõnad, omadussõnad, asesõnad; olevik ja minevik; arvsõnade õigekiri – rooma numbrite kirjutamine, kuupäevade kirjutamise võimalused.

Lauseõpetus ja õigekiri

Lause laiendamine – laiendatud lihtlause; otsekõne ja selle kirjavahemärgid.

Muud õigekirjateemad

Suur algustäht (koha- ja isikunimed, ajalehed, ajakirjad, raamatud, pealkirjad); sedel ja teade, meespea, uudis, seinalehe koostamine; üldkasutatavad lühendid, nende õigekiri ja lugemine.

III kooliaste

Kooliastme õpitulemused

7. klassi lõpetaja

- 1) suhtleb eesmärgipäraselt ning valib kontekstile vastava suhtluskanali;
- 2) oskab teha kuuldust ja loetust kokkuvõtet ning anda hinnangut nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) tunneb põhilisi tekstiliike ning oskab õpi- ja elutarbelisi tekste (kirjeldus, iseloomustus, ettekanne) eesmärgipäraselt kasutada;
- 4) oskab luua õppetööks ja eluks vajalikke tekste ning neid korrekselt vormistada;
- 5) tunneb esinemise ettevalmistuse (ettekannet) ja kirjutamise (PowerPoint–esitlus, referaat) põhietappe ning oskab neid kasutada;
- 6) tunneb eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- 7) oskab kasutada ÕSi.

8. kl lõpetaja

- 1) mõistab eesti keele tähtsust ning hea keeleoskuse vajalikkust;
- 2) tuleb toime kirjakeelega isiklikus ja avalikus elus;
- 3) järgib kirjutades põhireegleid;
- 4) suhtleb eesmärgipäraselt, väljendub kõnes ja kirjas selgelt;
- 5) osaleb rühmatöös, avaldab oma arvamust põhjendatult;
- 6) kuulab ja loeb arusaamisega eri liiki tekste, teeb loetu põhjal järeldusi;
- 7) leiab asjakohast teavet õpikust ning kasutab seda sihipäraselt;
- 8) kirjutab eri liiki tekste;
- 9) kasutab sõna- ja käsiraamatuid;
- 10) leiab õigekeelsusabi veebiallikaist.

9. kl lõpetaja

- 1) tuleb toime eesti kirjakeelega tavasuhtluses ja avalikult esinedes ning edasi õppides;
- 2) suhtleb eesmärgipäraselt ja valib sobiva suhtluskanali, väljendub kõnes ja kirjas asjakohaselt ning selgelt;
- 3) järgib kirjutades eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- 4) kuulab ja loeb arusaamisega eri liiki tekste, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning avaldab arvamust, vahendab loetut ja kuuldu suuliselt ning kirjalikult;
- 5) tunneb tekstiliike ja nende kasutusvõimalusi ning oskab eesmärgipäraselt eri liiki tekstide koostamiseks ja esitamiseks valmistuda;
- 6) koostab eri liiki tekste ja vormistab need korrekselt; hindab teksti kriitiliselt
- 7) avaldab arvamust põhjendatult ja keeleliselt korrekselt;
- 8) mõistab eesti keele tähtsust rahvuskultuuris ning hea keeleoskuse vajalikkust;
- 9) hindab meediast ja internetist leitud asjakohast teavet kriitiliselt ning kasutab seda sihipäraselt;
- 10) kasutab sõna- ja käsiraamatuid ning leiab õigekeelsusabi internetiallikaist.

Suuline ja kirjalik suhtlus

7. klassi lõpetaja

- 1) oskab valida suhtluskanalit: telefonivestlus ning kirja- ja meilivahetus;
- 2) oskab teha rühmatööd;
- 3) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning annab hinnanguid (assotsiogramm);

4) võtab loetut ja kuuldut lühidalt kokku nii suulises kui ka kirjalikus vormis.

8. kl lõpetaja

- 1) oskab valida suhtluskanalit;
- 2) käsitleb rühmas eakohaseid teemasid ning lahendab probleemülesandeid;
- 3) oskab väljendada oma seisukohti;
- 4) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb järeldusi ja annab hinnanguid.

9. kl lõpetaja:

- 1) oskab oma seisukohti väljendada ning sõnastab vajaduse korral eriarvamuse;
- 2) esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;
- 3) oskab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku võtta;
- 4) oskab nii suhtlust kui ka teemasid algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada;
- 5) oskab eakohastel teemadel arutleda ja probleemülesandeid lahendada ning osaleb diskussioonides;
- 6) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavaid ja võimalusi.

Teksti vastuvõtt

7. klassi lõpetaja

- 1) tunneb õpitud tekstiliike (uudis, intervjuu) ning nende kasutamise võimalusi;
- 2) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
- 3) võrdleb tekste omavahel, esitab küsimusi ja arvamusi ning teeb lühikokkuvõtteid;
- 4) kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid.

8. kl lõpetaja

- 1) tunneb ja loob õpitud tekstiliike (uudis, intervjuu);
- 2) loeb ja kuulab arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
- 3) tunneb ja kasutab sõna- ja lausekujundeid (epiteet, metafoor, isikustamine, võrdlus);
- 4) seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli;
- 5) oskab tekstide kohta esitada küsimusi, avaldab arvamust.

9. kl lõpetaja

- 1) tunneb peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;
- 2) loeb ja kuulab kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
- 4) tunneb ja kasutab sõna- ja lausekujundeid (epiteet, metafoor, isikustamine, võrdlus);
- 5) seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli;
- 6) oskab tekste võrrelda; esitab küsimusi, kommenteerib, avaldab arvamust ;

Tekstiloom

7. klassi lõpetaja

- 1) leiab tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet raamatukogust ning internetist;
- 2) tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise põhiastmeid;
- 4) jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt ja kirjalikult, vormistab kirjalikud tekstid korrektselt;

- 5) esineb suuliselt (luuletus, ettekanne, rühmatöö esitlus);
- 6) kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju (avaldus, seletuskiri)

8. kl lõpetaja

- 1) leiab vajalikku teavet raamatukogust ja internetist;
- 2) tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise protsessi;
- 3) oskab suuliselt esineda, eesmärgipäraselt kirjutada (referaat, kirjand, kirjeldus, iseloomustus);
- 4) põhjendab viisakalt oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 5) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekste luues ning seostades.

9. kl lõpetaja:

- 1) leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist, valib kriitiliselt teabeallikaid;
- 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemisekirjutamise protsessi;
- 3) oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);
- 4) oskab eesmärgipäraselt kirjutada, eri liiki tekste (referaat, kirjand, kommentaar, aramusavaldus, elulugu, avaldus, seletuskiri) korrekselt vormistada ning suuliselt esitada, kasutades keele- ja tekstimõisteid;
- 6) põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 7) oskab kasutada omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades, viidates allikale.

Õigekeelsus ja keelehoole

7. klassi lõpetaja

- 1) tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ning järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- 2) moodustab ning kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid (põimlause ja rindlause);
- 3) kontrollib õigekeelsussõnaraamatust sõna tähendust ja õigekirja;
- 4) rakendab omandatud keeleadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsides ja hinnates.

8. kl lõpetaja

- 1) järgib õigekirja põhireegleid ning moodustab ja kirjavahemärgistab liht- ja liitlauseid;
- 2) oskab leida õigekirjajuhiseid erinevatest allikatest ning kasutada õigekirjakorrektoori;
- 3) teab eesti keele olulisi murdeid;
- 4) oskab õpitud tekste koostada, tunneb keelendite stiiliväärtust.

9. kl lõpetaja

- 1) väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest, tunneb tähtsamaid keelkondi;
- 2) järgib eesti õigekirja põhireegleid, oskab leida õigekirjajuhiseid internetiallikatest ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektoori;
- 3) teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ning lauseehituse peajooni, kasutab ja mõistab tekstis keelendeid;
- 5) teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni, kasutab tekste koostades tavakohast ülesehitust ning vormistust;
- 6) teab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt kõnekeelest;

- 7) teab eesti kirjakeele arengu etappe ja eesti keele murdeid;
- 8) rakendab teadmisi tekstiloomes, tekste analüüsis ja hinnates.

Õppesisu ja –tegevus

Suuline ja kirjalik suhtlus

Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades. Kaasõpilaste ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine ja kuuldu põhjal tegutsemine. Küsimustele vastamine, esitlus, tutvustus. Kuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine ja küsimuste esitamine. Suhtlemine virtuaalkeskonnas. Lõiming teiste ainetega – inimeseõpetus, kirjandus, ajalugu.

Teksti vastuvõtt

Tunneb peamisi tekstiliike – tarbe-, teabe- ja meediažanrid, oskab võrrelda. Kõne kuulamine, konspekterimine, küsimuste esitamine. Arvamusloo ülesehitus. Reklaamtekst. Veebist teabe otsimine. Info kriitiline hindamine. Fakti ja arvamuse eristamine. Uudis, intervjuu, reportaaž, kuulutus.

Tekstiloom

Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt. Lühiettekande esitamine. Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja assotsiogrammi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine. Kirjandi ülesehitus. Kiri, ümbriku vormistamine. Lühiettekanne, PowerPoint-esitlus või teatmeteostest leitud info põhjal. Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumustest jutustamine ning kirjutamine. Jutustuse ülesehitus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine. Arutlemine. Probleemide nägemine ja sõnastamine. Raamatust kokkuvõtte ning lugemissoovituse kirjutamine; luuletuse kirjutamine.

Õigekeelsus ja keelehoole

Üldteemad

Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad. Kirjakeel, argikeel ja murdekeel. Oskussõnavara.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Tähestik. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Võõrtähed ja -häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend. Astmevaheldus.

Kaashäälikuühendi õigekiri. g, b, d s-i kõrval. h õigekiri. i ja j-i õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad). gi- ja ki-liite õigekiri. Õppetegevuses vajalike võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades). Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel. f-i ja š õigekiri.

Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatust kui ka veebivariandist).

Sõnavaraõpetus

Kirjakeelne ja argisõnavara, uudissõnad, murdesõnad, släng. Sünonüümid. Antonüümid. Sagedamini esinevate võõrsõnade tähendus. Igapäevaste võõrsõnade asendamine omasõnadega ja vastupidi. Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa. Liitsõna ja liitega sõna erinevused. Sõnavara avardamine ja täpsustamine.

Vormiõpetus ja õigekiri

Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad ja muutumatud sõnad.

Erinevate sõnaliikide vormistus, kokku- ja lahkukirjutamine, omadussõna võrdlemine, arvsõnade kasutamine tekstis.

Lauseõpetus ja õigekiri

Lause. Alus, öeldis ja sihitis. Lause laiendamise lihtsamaid võimalusi. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlauses. Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Liitlause kirjavahemärgid. Lisand, üte, lauselühend tekstis.

Muud õigekirjateemad

Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid; kohad ja ehitised; asutused, ettevõtted ja organisatsioonid; riigid ja osariigid; perioodikaväljaanded; teosed, dokumendid ja sarjad; ajaloosündmused; üritused; kaubad.

Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus. Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine. Arvuti keelekorrektori kasutamine.

Füüsiline õpikeskkond

1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada liikumistegevusteks (nt dramatiseeringud, õppemängud), rühmatöökaks ning ümarlauavestlusteks.
2. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.
3. Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh netisõnaraamatuid.
4. Tunde peetakse vajaduse korral arvutiklassis, kooli raamatukogus ning väljaspool kooli.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste ja kirjalike vastuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavaga taotletavatele õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Hindamisel lähtutakse riiklikus õppekavas ette nähtud normidest:

50-74 % „3“

75-89 % „4“

90-100% „5“

Kirjandus

Üldalused

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane

- 1) loeb eakohast ilukirjandust, arendab oma lugemisoskust ning omandab püsiva lugemisharjumuse;
- 2) väärtustab kirjandust rahvuskultuuri olulise osana ning tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- 3) mõistab ilukirjanduse kujundlikku keelt, rikastab oma sõnavara ning arendab suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
- 4) arendab oma loomevõimeid;
- 5) laiendab silmaringi ning rikastab mõtte- ja tundemaailma;
- 6) kujundab kirjanduse abil oma esteetilisi ja eetilisi hoiakuid ning valmidust võtta vastutus enda elu mõjutavate valikute ja otsuste eest;
- 7) avaldab arvamust ja sõnastab oma mõtteid;
- 8) hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt erinevaid infoallikaid.

Õppeaine kirjeldus

Kirjandus on õppeaine, mis peamiselt ilukirjandusele tuginedes arendab õpilase lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ning verbaalseid loomevõimeid; kujundab väärtkirjanduse ja rahvaluule tõlgendamise ning analüüsi kaudu õpilase esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid, rikastab tundemaailma, aitab leida oma identiteeti ning luua ainuomast maailmapilti.

Põhikooli kirjandusõpetus keskendub eelkõige ilukirjanduse lugemisele ja tõlgendamisele. Eraldi pööratakse tähelepanu teose mõistmist toetavate oskuste arendamisele, teose kui terviku mõistmisele ning kujundliku keele tundmaõppimisele. Interpreteerimis- ja sünteesivõime arendamiseks kuuluvad vältimatute osistena kirjandusõpetusse ka tekstide esitamine ning omalooming õpilase loodud eriliigiliste tekstide tähenduses.

Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peab õpilane tundma kirjanduse metakeelt ning kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta. Teoste käsitlemiseks vajalikke mõisteid seletatakse õppekirjanduses, õpilase enda seletust eeldatakse vaid nende väheste mõistete puhul, mis on õppesisus eraldi esile toodud. Kirjandusõpetuse teoreetiline külg on seega kahandatud võimaliku miinimumini, sest faktiteadmistest tähtsam on äratada ja hoida alal lugemishuvi ning arendada tõlgendusoskust.

Kirjanduse ainesisisus peetakse oluliseks pakkuda õpilastele mitmekülgse tekstivaliku kaudu erinevaid lugemis- ja analüüsikogemusi ning tagada seega igakülgne lugejaoskuste areng. Seepärast haaratakse lugemisvarasse tähtsamate eetiliste ja esteetiliste küsimuste käsitlemist võimaldavaid teoseid nii uudiskirjandusest kui ka klassikast ning pööratakse tähelepanu folkloorsele materjalile, et väärtustada õpilase päritolu ja kultuurilist kuuluvust. Arvestatakse ka eesti ja väliskirjanduse, vanema ja uuema kirjanduse ning eri žanre esindavate proosa-, draama- ja luuleteoste põhjendatud proportsioone. Terviklikult käsitletavate teoste valikus on rohkesti klassikat, nn tüvitekste, mille hulgast saab kirjandusõppe eesmärgi silmas pidades teha meelepärast valiku. Ainesisisus esitatud terviklikult käsitletavate teoste loend ei ole kummagi kooliastme puhul suletud ega ammendav, igal õpikuautoril ja kirjandusõpetajal on

vabadus valida nimetatute asemele või neile lisaks teisi teemakohaseid tekste ja teoseid, sh uudiskirjanduse hulgast. Rõhutades ainekava avatust kirjanduse valikule, on kultuuri järjepidevuse huvides siiski vaja tunda tüvitekste. Tervikkäsitluseks mõeldud teoste hulgast valib õpetaja igas klassis käsitlemiseks vähemalt neli. Õpetaja võib kirjandusteoseid valides arvestada õpilase eelistusi ning kultuurilis-rahvuslikku eripära. Põhikooli kirjandusõpetuses on pööratud ilukirjanduse lugemisel ja tõlgendamisel, kuid funktsionaalse kirjaoskuse arendamiseks tuleb kirjandustundides tegelda ka teabetekstidega, mis on seotud eelkõige kirjanduse ning kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega.

Kultuurilooliste tekstidega tutvudes avatakse isiksust kujundavaid seiku ning osutatakse loomingu juurde jõudmise erinevatele teedele, aidatakse mõista teose kirjandus- ja ajaloolist tagapõhja, väärtustades eesti kultuuri jaoks olulist. Eesmärk ei ole käsitleda kirjanike elu ja tegevust kõigekülgelt, vaid luua alus kirjandusprotsessi mõistmiseks ning tekitada huvi kultuurilooliste tekstide lugemise vastu. Nende toel õpitakse teksti adekvaatselt mõistma, olulist leidma, teavet struktureerima ja võrdlema, eri liiki tekste looma jms.

Õppeprotsessis võimaldatakse õpilastele rohkesti omaloomingulisi, sh kirjandusteoste, teiste tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et arendada ja väärtustada loovust ja mõtlemisvõimet ning tuua esile kirjutaja isikupära ja annet. Tekstianalüüsis ning tekstiloomes on võrdselt olulised suuline ja kirjalik õppetegevus.

Kirjandusõpetus seostub peaaegu kõigi õppeainetega (esmajoonel eesti keelega) ja kirjanduse lähiümbruse aladega (folkloori, teatri, filmi, kujutava kunstiga) ning toetab õppe sisu kaudu õppekava läbivate teemade käsitlemist ja võtmepädevuste saavutamist. Läbivate teemade käsitlemise iseloom, sügavus ja raskuspunkt on klassiti erinev ning paljuski seotud kirjanduse valikuga. Taotlus on, et loetud ilukirjandustekstide põhjal arutledes suhestaks õpilane ennast käsitletavate teemadega.

Õppetegevust kavandades ja korraldades

- 1) peetakse silmas õppekava alusväärtusi, üldpädevusi, õppeaine eesmarke ja õpitulemusi ning toetatakse lõimingu teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) jälgitakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 3) võimaldatakse õppida individuaalselt ning koos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad õpilastel sobiva pingutusastemega õppida;
- 5) kasutatakse tänapäeval info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, muuseum, näitus, raamatukogu, õppekäik, loomekonkursid;
- 7) kasutatakse mitmekesisest õppemetoodikat, sh aktiivõpet: esitamine, rollimäng, loovtöö kirjutamine, arutelu, diskussioon, väitlus, õpimapi ja uurimistöo koostamine;

Õpitulemused on kindlaks määratud kooliastmeti kahel tasemel: üldised õpitulemused ja õppevaldkondade õpitulemused. Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste) ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekava õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilasi

peab teavitama, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Kirjalike ülesannete puhul parandab õpetaja kõik keelevead, kuid hinnates arvestab valdavalt töö sisu. Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustavalt hinnata ideelist ja esteetilist aspekti.

II kooliaste

Kooliastme õpitulemused

4. klassi lõpetaja oskab

- 1) nimetada Eesti kirjanikke, on lugenud vähemalt ühe väärtkirjandusliku teose veerandis;
- 2) kirjeldada sündmusi, väljendada ja põhjendada oma arvamust nii suuliselt kui kirjalikult; edastada suulist teavet;
- 3) eristada ilu- ja teabekirjandust; lugeda ja mõista teabetekste, otsida ja kasutada informatsiooni;
- 4) teksti ette lugeda ja jutustada tekstilähedaselt;
- 5) kirjeldada pilti ja jutustada pildi põhjal;
- 6) esitada luuletust peast;
- 7) 4. klassi lõpetaja on õppinud:
- 8) tundma rahvaluule erinevaid vorme;
- 9) kasutama vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, sh raamatukogu, sõnaraamatuid ja internetti.

5. klassi lõpetaja oskab

- 1) jutustada ja kirjutada sündmustest: kirjeldada; väljendada arvamust; edastada teavet selgelt ja ühemõtteliselt; eristada tõepärasest fantaasiast;
- 2) alustada vestlust ja kuulata kaasvestlejat;
- 3) loetust ja kuuldust olulist leida, seda oma sõnadega edasi anda ning saadut teavet kasutada;
- 4) tekstiga iseseisvalt töötada: esitada teksti kohta küsimusi; küsimustele teksti põhjal vastata;
- 5) teksti ette lugeda, jutustada tekstilähedaselt ja kokkuvõtlikult;
- 6) jutustada pildi põhjal ja pilti kirjeldada;
- 7) nimetada Eesti- ja väliskirjanikke, on lugenud vähemalt ühe teose veerandis;
- 8) sõnastada luuletuse teemat ja kirjeldada meeleolu;
- 9) eristada rahvaluule vorme, nimetada seiklusjutu iseloomulikke jooni;
- 10) esitada luuletust; esineda dialoogis;
- 11) kasutada vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, sh raamatukogu, sõnaraamatuid ja internetti.

6. klassi lõpetaja

- 1) on lugenud eakohast erižanrilist väärtkirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi;
- 2) mõistab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
- 3) tõlgendab, analüüsib ja mõistab teoses kujutatud lugu ning tegelassuhteid, elamusi ja väärtusi;
- 4) mõistab ning aktsepteerib erinevaid seisukohti, mis võivad tekkida kirjandusteost lugedes;
- 5) jutustab teksti- või elamuspõhiselt ning arutleb teoses toimunu üle, väljendades end korrektselt;
- 6) kirjutab nii jutustavaid kui ka kirjeldavaid omaloomingulisi töid, väljendades end korrektselt;

7) kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, sh sõnaraamatuid ja internetti.

Lugemine

4. klassi lõpetaja

- 1) on läbi lugenud 4 eakohast erinevasse žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut);
- 2) loeb ja mõistab kirjandusteksti;
- 3) täidab loetu kohta lugemispäevikut (autor, sisu, peategelased).

5. klassi lõpetaja

- 1) on läbi lugenud 6 eakohast erinevasse žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut);
- 2) loeb ja mõistab kirjandusteksti iseseisvalt;
- 3) täidab loetu kohta lugemispäevikut (autor, sisu, peategelased) ning oskab jutustada tähtsamatest sündmustest.

6. klassi lõpetaja

- 1) on läbi lugenud vähemalt neli eakohast erinevasse žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut);
- 2) loeb kirjandusteksti lususalt ja mõtestatult ning väärtustab lugemist;
- 3) tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi ning kõneleb oma lugemismuljetest.

.

Jutustamine

4. klassi lõpetaja oskab

- 1) jutustada tekstilähedaselt kavapunktide abil;
- 2) teksti sisu edasi anda oma sõnadega, tuginedes lugemispalale;
- 3) reastada pilte sisu põhjal ja koostada suulist jutukest.

5. klassi lõpetaja oskab

- 1) jutustada tekstilähedaselt tekstilõikude, kavapunktide või märksõnade abil;
- 2) teksti sisu edasi anda oma sõnadega, tuginedes lugemispalale või oma kogemustele;
- 3) jutustada piltide või pilttekstide abil.

6. klassi lõpetaja

- 1) jutustab tekstilähedaselt kavapunktide või märksõnade toel;
- 2) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- 3) jutustab piltteksti põhjal ning selgitab selle sisu.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused

4. klassi lõpetaja oskab

- 1) nimetada tegelasi ja lühidalt kirjeldada loo põhitegevust; määrata tegevusaja ja –koha;
- 2) esitada teksti kohta etteantud küsisõnade põhjal küsimusi;
- 3) koostada kava;
- 4) leida ja mõista loetust olulist;

5) leida sõnaraamatu abil tekstisolevatele tundmatutele sõnadele tähenduse ja õpib neid sõnu kasutama.

5. klassi lõpetaja oskab

- 1) loetust ja kuuldust olulist leida, seda oma sõnadega edasi anda ning saadut teavet kasutada;
- 2) tekstiga iseseisvalt töötada: esitada teksti kohta küsimusi ja küsimustele teksti põhjal vastata;
- 3) koostada teksti põhjal kava; järjestada sündmusi;
- 4) kirjeldada tekstist lähtuvalt tegelaste välimust, iseloomu, käitumist, suhteid;
- 5) leida tekstist peamõtte ning seda põhjendada;
- 6) leida iseseisvalt tekstisolevatele tundmatutele sõnadele tähenduse ja õpib neid sõnu kasutama.

6. klassi lõpetaja

- 1) koostab teksti kohta eri liiki küsimusi;
- 2) vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;
- 3) koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;
- 4) järjestab teksti põhjal sündmused ning määrab nende toimumise aja ja koha;
- 5) kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustatud moraalinormidest, ning võrdleb iseennast mõne tegelasega;
- 6) leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte;
- 7) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ning põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- 8) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

4. klassi lõpetaja

- 1) tunneb ära võrdluse, kirjelduse ja lõppriimi;
- 2) tutvub vanasõnade ja kõnekäändude tähendusega;
- 3) mõtestab luuletuse tähendust.

5. klassi lõpetaja

- 1) tunneb ära ja kasutab tekstides võrdluse, kirjelduse, lõppriimi ja algriimi;
- 2) mõistab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust;
- 3) mõtestab luuletuse tähendust, kasutades empaatiavõimet.

6. klassi lõpetaja

- 1) tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, võrdlusi ning algriimi;
- 2) seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust;
- 3) mõtestab luuletuse tähendust, tuginedes iseenda elamustele ja kogemustele.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

4. klassi lõpetaja tutvub epiteedi, võrdluse, muistendi, muinasjutu, kõnekäänu ja vanasõnaga.
5. klassi lõpetaja mõistab epiteedi, võrdluse, muistendi, muinasjutu, kõnekäänu ja vanasõna olemust/tähendust.
6. klassi lõpetaja seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi, muinasjutu, kõnekäänu ja vanasõna olemust.

Esitamine

4. klassi lõpetaja esitab luuletuse, muinasjutu, muistendi, dialoogi, jälgides esituse ilmekust ja selgust.
5. klassi lõpetaja esitab peast luuletuse, muinasjutu, muistendi, lühikese proosateksti, dialoogi, jälgides esituse ilmekust, selgust ja tekstitäpsust.
6. klassi lõpetaja esitab peast luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.

Omalooming

4. klassi lõpetaja kirjutab lühikesi kirjeldavaid omaloomingulisi töid.
5. klassi lõpetaja kirjutab lühikesi eriliigilisi kirjeldavaid omaloomingulisi tekste.
6. klassi lõpetaja kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sh kirjeldavat ja jutustavat teksti.

Õppesisu

Kirjandustekstide valik

Loetavad ja tundides käsitletavat kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades II kooliastmele kohaseid teemavaldkondi. Teemavaldkonnad on kindlaks määratud, arvestades õppekava alusväärtusi, õppe- ja kasvatusesemärke, kirjanduse kui kunstiliigi eripära ja sellega seonduvaid üldpädevusi (sotsiaalset, väärtus- ja enesemääratluspädevust) ning läbivaid teemasid. Tundides käsitletavat ja terviklikult loetavat kirjandusteoseid valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad.

Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ning teiste vajadused ja huvid, arusaamine heast ja halvast, õiglus ja ebaõiglus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, minu hovid ja huvid, minu tervis ja tulevik, rikkuse ja vaesuse probleemid, kohustused ja vastutus, üksiolek ja hirmud jms.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate, kasuvanemate ja vanavanematega, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, poiste ja tüdrukute suhted, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, abivajaja ning aitaja, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel, piir lubatu ja lubamatu vahel jms.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, matkamine kodukohas ning reisimine kauges maades, kultuuride mitmekesisus, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ja hoidjad jms.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, leidlik probleemide lahendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid jms.

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: minu osa looduse hoidmisel, austav suhtumine elus ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, aastaegade omanäolisus jms.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu juured, seos mineviku, oleviku ning tuleviku vahel, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, kodupaiga keel, suhted teiste rahvustega jms.

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja teabeedastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms.

Terviklikult käsitletavat teosed

Aino Pervik „Arabella, mereröövli tütar”, Travers „Mary Poppins“, Milne „Karupoeg Puhh“, A. Lindgren „Bullerby lapsed“, Erich Kästner „Veel üks Lotte“, Jaan Kross „Mardileib”, A. Lindgren „Meisterdetektiiv Blomkvist“, R. Roht „Jutte loomadest“, J. Brzechwa „Pan Kleksi akadeemia“, F. R. Kreutzwald „Kilplased“, Eno Raud „Kalevipoeg” või „Roostevaba mõõk“, James Krüss „Timm Thaler ehk Müüdnud naer”, Astrid Lindgren „Vennad Lõvisüdamed” või „Röövlitütar Ronja”, Alan Marshall „Ma suudan hüpata üle lompide”, Ferenc Molnar „Paltänava poisid”, Christine Nöstlinger „Vahetuslaps”, Joanne Kathleen Rowling „Harry Potter ja tarkade kivi”, John Ronald Reuel Tolkien „Kääbik”, Mark Twain „Tom Sawyeri seiklused”; vähemalt üks uudisproosa teos omal valikul; üks vabalt valitud luulekogu.

Õpilane loeb igal õppeaastal läbi vähemalt neli eakohast erinevasse žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut).

Rahvaluuletetid

Rahvalaulud: töölaulud, laulud tarkusest ja rumalusest, maagilised laulud, loitsud. Kalevala lood. Looma- ja imemuinasjutud. Saksa muinasjutt „Luikede järv”. Tekke- ja seletusmuistendid. Hiiu- ja vägilasmuistendid (Kalevipoeg, Suur Tõll). Piiblilood, erinevate rahvaste müüdid. Tarkuse-, õppimis- ja tööteemalised vanasõnad ning kõnekäänud.

Põhjalikumalt käsitletavad autorid

Sissevaateid Friedrich Robert Faehlmanni, Harri Jõgisalu, Andrus Kiviräha, Friedrich Reinhold Kreutzwaldi, Astrid Lindgreni ja Leelo Tungla ning mõne paikkondlikult tähtsa kirjaniku elu-, tegevus- ja loomingulukku.

Mõisted

Epiteet, kõnekäänd, muinasjutt, muistend, vanasõna, võrdlus.

Õppetegevus

Lugemine

Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.

Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine ning ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Aheljutustamine. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, illustratsiooni, karikatuuri, koomiksi) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose mõistmist toetavad tegevused

Küsimuste koostamine: mälu- ehk faktiküsimused, fantaasiaküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti järgi oma sõnadega ning peast. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausestena ning märksõnadena.

Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt tsitaatide, iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete, tundmuste ning lugemismuljete sõnastamine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest ning oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ning tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine ning käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelasvaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. Loomamuinasjutu ja imemuinasjutu tüüptegelased.

Sündmuste toimumise aja ning koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjuse-tagajärje seosed. Minajutustaja kui loo edastaja.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Epiteedi ja võrdluse äratundmine ning kasutamine. Valmi mõistukõnest arusaamine. Lihtsamate sümbolite seletamine. Tegelasõne varjatud tähenduse mõistmine. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine, selle võrdlev ning eristav seostamine tänapäeva elunähtustega. Koomilise leidmine tekstist. Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Algriimi leidmine rahvalauludest. Algriimi kasutamine oma tekstis. Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Rahvalaulu olemus. Loomamuinasjutu sisutunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jne). Imemuinasjutu sisutunnused. Tekke- ja seletusmuistendi tunnused. Hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused. Vanasõna ja kõnekäänu olemus. Seiklusjutu ja ajaloolise jutustuse tunnused. Teose teema ja idee. Probleemi olemus. Pea- ja kõrvaltegelane, tüüptegelane. Tegelasvahelise konflikti olemus. Luuletuse vorm: salm. Valmi tunnused. Koomiline ja mittekoomiline. Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm. Animafilmi olemus.

Esitamine

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ning kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina). Rollimäng, rolliteksti esitamine.

Omalooming

Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse ning tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.

Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.

Teemamapp tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta. Teemamapi vorm (mapp, karp, CD vms), sisu ja vormistamine.

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:

- 1) loomamuinasjutu, imemuinasjutu, tekke- või seletusmuistendi, hiiu- või vägilasmuistendi, seiklus- või fantaasiajutu, mälestusloo;
- 2) vanasõna(de) või kõnekäändude põhjal jutukese, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, luuletuse põhjal samasisulise jutu; algustähekordustega naljaloo;
- 3) looduskirjelduse, loomtegelase või kirjandusliku tegelase kirjelduse; teose või kujuteldava tegelase päevikulehekülje, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutuse, loo sündmustiku edasiarenduse, loole uue või jätkuva lõpu, tegelasvahelise dialoogi, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale või muud sellist.

Füüsiline õpikeskkond

1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada liikumistegevusteks (nt dramatiseeringud, õppemängud), ümarlauavestlusteks ja rühmatööks.
2. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.
3. Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh netisõnaraamatuid.
4. Tunde peetakse vajaduse korral

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste ja kirjalike vastuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavaga taotletavatele õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Hindamisel lähtutakse riiklikus õppekavas ette nähtud normidest:

50-74 % „3“

75-89 % „4“

90-100% „5“

III kooliaste

Kooliastme õpitulemused

Põhikooli lõpetaja

- 1) on lugenud eakohast erižanrilist väärtkirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi;
- 2) väärtustab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa;
- 3) tõlgendab, analüüsib ning mõistab kirjandusteost kui erinevate lugude ja inimsuhete, elamuste ja väärtuste allikat ning erinevate seisukohtade peegeldajat;
- 4) mõistab ja aktsepteerib teose lugemisel tekkivate seisukohtade paljust, väärtustab erinevaid ideid ja kujutamisi viise;
- 5) väljendab end korrektselt suuliselt ja kirjalikult, jutustab kokkuvõtvalt teoses toimunust, arutleb teoses kujutatute üle ning kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid;
- 6) kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid.

Lugemine

7. klassi lõpetaja
- 1) on läbi lugenud vähemalt neli eakohast eri žanrisse kuuluvat ilukirjandusteost;
- 2) loeb kirjandusteksti lususalt ja mõtestatult;
- 3) tutvustab loetud raamatu sisu, tegelasi, sõnumit.

8. klassi lõpetaja

- 1) on läbi lugenud vähemalt neli eakohast eri žanrisse kuuluvata ilukirjandusteost;
- 2) loeb kirjandusteksti latusalt ja mõtestatult;
- 3) avaldab arvamust loetud teksti kohta;
- 4) tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit.

9. klassi lõpetaja

- 1) on läbi lugenud vähemalt kaksteist eakohast eri žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut);
- 2) loeb kirjandusteksti latusalt ja mõtestatult ning väärtustab lugemist;
- 3) tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega.

Jutustamine

6.klassi lõpetaja

- 1) jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest.

7.klassi lõpetaja

- 1) jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest;
- 2) oskab teha teosest lühikokkuvõtet.

8.klassi lõpetaja

- 1) jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

7.klassi lõpetaja:

- 1) vastab teksti põhjal faktiküsimustele;
- 2) oskab leida tekstist vastuse põhjendamiseks sobiva tsitaadi;
- 3) kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja –kohta;
- 4) kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist;
- 5) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse.

8.klassi lõpetaja

- 1) vastab teksti põhjal fakti-, järeldamisküsimustele;
- 2) kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate;
- 3) kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid;
- 4) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse.

9. klassi lõpetaja

- 1) vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
- 2) kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate;
- 3) kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle;
- 4) kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi,
- 5) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust,

valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;

6) sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte;

7) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

7.klassi lõpetaja

1) tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi;

2) selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste tähendust.

8.klassi lõpetaja

1) tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi;

2) selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste tähendust.

9. klassi lõpetaja

1) tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;

2) selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust;

3) mõtestab luuletuse tähendust iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

7.klassi lõpetaja

1) eristab rahvaluule lühivorme ja rahvajutu liike;

2) eletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, haiku, vabavärsi.

8.klassi lõpetaja

1) eristab rahvaluule lühivorme ja rahvajutu liike ning nimetab nende tunnuseid;

2) seletab oma sõnadega eepika, haiku, vabavärsi, lüürika, draamatika olemust.

9. klassi lõpetaja

1) eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike ning nimetab nende tunnuseid;

2) seletab oma sõnadega, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.

Esitamine

7.klassi lõpetaja

1) esitab lüüri-, proosa- või draamateksti; või õpiku abil luule-, proosa- või draamateksti;

2) mõistab loetu sisu.

8.klassi lõpetaja

1) esitab lüüri-, proosa- või draamateksti; või õpiku abil luule-, proosa- või draamateksti;

2) mõistab loetu sisu.

9.klassi lõpetaja

1) esitab lüüri-, proosa- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ning tekstitäpsust;

2) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande.

Omalooming

7.klassi lõpetaja

- 1)kirjutab kirjeldavat või jutustavat teksti;
- 2)arvestab õigekirjareegleid.

8.klassi lõpetaja

- 1)kirjutab kirjeldavat või jutustavat teksti;
- 2)arvestab õigekirjareegleid;
- 3)kirjutab arutluselementidega kirjandit;
- 4)väljendab oma seisukohta.

9. klassi lõpetaja

- 1) kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutt või muistend) teksti;
- 2) kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse järgi ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.

Õppesisu

Kirjandustekstide valik

Loetavad ja tundides käsitletavat kirjanduse eri liike ja žanreid esindavad tekstid valitakse eesti ja väliskirjanike loomingu, arvestades III kooliastmele kohaseid teemavaldkondi. Teemavaldkonnad on määratud, arvestades õppekava alusväärtusi, õppe- ja kasvatusesemärke, kirjanduse kui kunstiliigi eripära ja sellega seonduvaid üldpädevusi (sotsiaalne, väärtus- ja enesemääratluspädevus) ning läbivaid teemasid. Tundides käsitletavat ja terviklikult loetavat kirjandusteoseid valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad.

Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, eneseväärikus, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ja teiste vajadused ning huvid, kirjutatud ja kirjutamata seadused, arusaamine heast ja halvast, õiglus ja ebaõiglus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, eesmärgid, eneseotsingud, minu hobid ja huvid, minu tervis ja tulevik, õnnelik olemine, minu tugevad ja nõrgad küljed, rikkuse ja vaesuse probleemid jms.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, kodu toetav jõud, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate ja kasuvanematega, eri põlvkondade ühised ja erinevad tõekspidamised, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, suhted eakaaslastega, suhted õpetajatega, poiste ja tüdrukute suhted, esimene armastus, ühised väärtused, kohustused ja vastutus, koostegutsemine ja üksiolek, üksiolek ja hirmud, erinevad kooliprobleemid, vägivald koolis, abivajaja ning aitaja, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, mina grupi liikmena, liidriks olek, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel ning lubatu ja lubamatu vahel jms.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: kultuuride mitmekesisus, elu erinevates kultuurides, rahvuskultuur, regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte- jms kultuur, sallivus erinevate kultuurinähtuste suhtes, matkamine kodukohas ning reisimine kaugetes maades, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus,

lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, rahvuskultuuri säilitajad ja arendajad, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ning hoidjad jms.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, mängulisus elus ja loomingus, leidlik probleemide lahendamine, loova mõtteviisi rakendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängu ja elu piirid, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid, riskeerimisjulgus, mõtlemisvabadus ja mõtlemiskohustus jms.

Keskkond ja jätkusuutlik areng: roheline mõtteviis, minu osa looduse hoidmisel, üleilmsed loodushoiuprobleemid, austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, tasakaal looduses, aastaegade omanäolisus, loodus kui ilu allikas, linna- ja maakeskkonna erinevus jms.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: mina Eesti ühiskonna liikmena, minu juured, seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel, ajaloomälu, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, murdekeele omapära, kodupaiga väärtustamine, kangelaslikkus, rahvusidentiteet, suhted teiste rahvuste esindajatega, eestlaste ja venelaste suhted, rassismiprobleemid, teistsuguste kultuuride austamine jms.

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja teabedastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ja infoallikas, internet kui ohuallikas, keeleline mõjutamine, käitumine suhtlusportaalides, infoteadlik inimene, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms.

Terviklikult käsitletavat teosed

Eduard Bornhöhe „Tasuja” või „Vürst Gabriel ehk Pirit kloostri viimseid päevad”, Oskar Luts „Kevade”, Sass Henno „Mina olin siin”, August Kitzberg „Libahunt”, Albert Kivikas „Nimed marmortahvilil”, Andrus Kivirähk „Rehepapp”, Lydia Koidula „Säärane mulk“, Diana Leesalu „Mängult on päriselt”, Helga Nõu „Kuues sõrm” vm noorsooromaan, Jüri Parijõgi „Teraspoiss”, Katrin Reimus „Haldjatants”, Anton Hansen Tammsaare „Kõrboja peremees”, Aidi Vallik „Kuidas elad, Ann?” või „Mis teha, Ann?” või „Mis sinuga juhtus, Ann?”, Eduard Vilde „Pisuhänd”; Paulo Coelho „Alkeemik”, Daniel Defoe „Robinson Crusoe”, William Golding „Kärbeste jumal”, George Orwell „Loomade farm”, Erich Maria Remarque „Läänerindel muutuseta”, Antoine de Saint-Exupéry „Väike prints”, Jerome David Salinger „Kuristik rukkis, üks Agatha Christie’i või Arthur Conan Doyle’i romaan omal valikul; üks reisikiri omal valikul; vähemalt üks uudisproosateos omal valikul, üks vabalt valitud luulekogu igal aastal.

Õpilane loeb igal õppeaastal läbi vähemalt neli eakohast erinevasse žanri kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut).

Rahvaluule tekstivalik

Eri liiki muistendid ja muinasjutud. Koha- ja ajaloolised muistendid, usundilised muistendid. Kaval-Antsu ja Vanapagana lood. Rahvalaulud (sõprusest ja vaenlastest, mõistatuslaulud, pulmaja armastuslaulud, kiidu- ja pilalaulud, tähtpäeva-, mängu- ja draamaelementidega laulud). Rahvanaljandid, anekdoodid. Piiblilood, erinevate rahvaste müüdid. Sõpruse teemalised ja eetilisi hoiakuid kajastavad, aja, tähtpäevade ning kommetega seotud vanasõnad ja kõnekäänud. Eesti rahva mõistatusi.

Põhjalikumalt käsitletavat autorid

Sissevaateid Fred Jüssi, Lydia Koidula, Juhan Liivi, Viivi Luige, Oskar Lutsu, Lennart Meri, Jüri Parijõe, Kristjan Jaak Petersoni, Hando Runneli, Anton Hansen Tammsaare ja Marie Underi ning mõne paikkondlikult tähtsa kirjaniku elu-, tegevus- ja loomingulukku.

Mõisted

Kõnekäänd, vanasõna, mõistatus, muinasjutt, muistend, regilaul, riimiline rahvalaul; eepika, lüürika, draamatika; eepos, romaan, jutustus, novell; ballaad, valm, sonett, haiku, vabavärss; tragöödia, komöödia.

Õppetegevus

Lugemine

Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.

Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine. Tutvumine elektroonilise meedia (raadio, televisiooni, interneti) erinevate jutustamisviisidega.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose mõistmist toetavad tegevused

Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile.

Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausetega ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Konspekti koostamine.

Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine. Probleemi olemusepõhjuse- tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega ning ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmade vaheline konflikt ja konflikti gradatsioon.

Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi. Fantaasiakirjanduse ning naljandite tüüptegelasi.

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Teose rütm: ellipsi täitmine. Sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine. Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine.

Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest.

Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse, ellipsi ning inversiooni tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ning allteksti mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine.

Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Muutuv ja muutumatu tegelane. Prototüüp.

Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused (kujund, sümbol, sõnum). Muinasjutu vormitunnused, kompositsioon ja rändmotiivid. Koha- ja ajaloolise muistendi tunnused. Müüdi tunnused. Usundilise muistendi tunnused. Kõnekäändu ja vanasõna olemus. Mõistatuse olemus. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Puändi olemus. Tänapäeva folkloor ehk poploor.

Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning dramaatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli ja miniatuuri tunnused. Seiklus-, ulme- ja detektiivromaanide tunnused. Robinsonaadi ning utoopia tunnused. Reisikirja olemus.

Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise

luule tunnused. Piltluule. Motiivi olemus.

Komöödia, tragöödia ning draama tunnused. Lavastus. Dramaatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Intriigi olemus. Kirjandusteose dramatiseering.

Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering. Arvustuse olemus.

Esitamine

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine.

Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Teost tutvustava ettekande koostamine ning esitamine.

Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina). Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine.

Omalooming

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:

- 1) koha- või ajaloolise muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi, kõnekäändude põhjal naljaloo, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tegelasele tegevusjuhendi, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, erinevate teoste peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovitusi või muud sellist;
- 2) ulme- või detektiivjutu, haiku, vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, minavormis loo, detailidega laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, ühest ja samast sündmusest traagilise ning koomilise loo, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, kirjandusteose arvustuse, tegelase seletuskirja või muud sellist;
- 3) muinasjutu, muistendi ja regilaulu, kujundirikka luuletuse või miniatuuri, tegelase iseloomustuse või eluloo, tegelaste juhtlauseid, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöö kirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi- või kirjandusteose arvustuse või muud sellist;
- 4) teemamapi või lühiuurimuse tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta.

Füüsiline õpikeskkond

1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada liikumistegevusteks (nt dramatiseeringud, õppemängud), ümarlauavestlusteks ja rühmatööks.
2. Kasutatakse kirjandusteoseid, filme.
3. Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh videoid.

4. Tunde peetakse vajaduse korral ka väljaspool klassiruumi, näiteks raamatukogus, arvutiklassis.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste ja kirjalike vastuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavaga taotletavatele õpitulemustele. Kirjanduse töödes parandatakse ka keelevead, mis mõjutavad ka hinde kujunemist. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Hindamisel lähtutakse riiklikus õppekavas ette nähtud normidest:

50-74 % „3“

75-89 % „4“

90-100% „5“